

ALCOHOL OP DE KAART

(H)erkennen van
problematiek

Ben jij er ook bij?
HÉT ALCOHOLCONGRES
van Nederland.

alcoholopdekaart.nl

Samenwerkingsverband
Vroegsignalering
Alcoholproblematiek

Vroegsignalering Problematisch alcoholgebruik in de eerste lijn

(G)een probleem!?

alcoholopdekaart.nl

Samenwerkingsverband
Vroegsignalering
Alcoholproblematiek

EVEN VOORSTELLEN

Lex Lemmers
Trimbos Instituut

Wilma Noteborn
Lionarons GGZ

Welkom

Wat gaan we doen?

1

Het belang van
vroegsignalering in de
eerste lijn

2

Bewustwording van
eigen gebruik

3

Alcoholgebruik signaleren

4

Alcoholgebruik
bespreekbaar maken

5

Materialen voor de eerste
lijn

ALCOHOLGEBRUIK VOLWASSENEN IN NEDERLAND

Type gebruik	Man	Vrouw	Totaal
Drinkt alcohol	82,8 %	72,5 %	77,5 %
Overmatige drinker	8 %	4,9 %	6,5 %
Zware drinker	10,1 %	6,5 %	8,3 %

Bron: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor CBS in samenwerking met het RIVM en het Trimbos-instituut (2023)

RISKANT ALCOHOLGEBRUIK VOLWASSENEN

- Vastgesteld onder volwassenen die alcohol drinken
- Op basis van AUDIT-score (score van 8 of hoger)

Totaal: **1.790.000 riskante gebruikers** (16,8 %) in de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder

Mannen: 24,1 %

Vrouwen: 8,7 %

Items en scoring van de Alcohol Use Disorder Identification Test (AUDIT)

De AUDIT is een screening test om vast te stellen of er sprake is van een verhoogd risico op riskant en schadelijk drinkgedrag. De AUDIT bestaat uit 3 vragen naar alcoholconsumptie (1 t/m 3) en 7 vragen naar voorvallen rond alcoholgebruik (4 t/m 10). In de tabel hieronder is te zien hoe op basis van de antwoorden een score berekend wordt. Een score van 8 of meer wijst volgens de WHO op riskant en schadelijk drinkgedrag (Babor, 2001). De richtlijn stelt verder dat een hogere score een indicatie is van een groter risico, maar eveneens kan duiden op ernstigere problematiek, waaronder alcoholafhankelijkheid (Babor, 2001). Bij scores van 20 en hoger wordt nader diagnostisch onderzoek naar de aanwezigheid van alcoholafhankelijkheid geadviseerd.

Score	0	1	2	3	4
1. Hoe vaak drinkt u alcoholhoudende drank?	Nooit	Maandelijks of minder	2 of 4 keer per maand	2 of 3 keer per week	4 of meer keer per week
2. Hoeveel glazen alcohol drinkt u op een typische dag wanneer u drinkt?	1 of 2 glazen	3 of 4 glazen	5 of 6 glazen	7 of 9 glazen	10 of meer glazen
3. Hoe vaak drinkt u 6 glazen of meer per gelegenheid?	Nooit	minder dan 1 keer per maand	maandelijks	wekelijks	dagelijks of bijna dagelijks
4. Hoe vaak heeft u gemerkt dat u niet kon stoppen met drinken als u eenmaal begonnen was?					
5. Hoe vaak was u vanwege drankgebruik niet in staat om de dingen te doen die normaal van u verwacht worden?					
6. Hoe vaak heeft u 's ochtends alcohol nodig gehad om weer op gang te komen nadat u veel had gedronken?					
7. Hoe vaak heeft u zich schuldig gevoeld of heeft u spijt gehad nadat u gedronken had?					
8. Hoe vaak kon u zich niet herinneren wat de vorige avond gebeurd was doordat u gedronken had?					
9. Bent u zelf, of is iemand anders ooit gewond geraakt doordat u gedronken had?	Nee		Ja, maar niet in de afgelopen 12 maanden		Ja, in de afgelopen 12 maanden
10. Heeft een familielid, een vriend, een dokter of een andere hulpverlener u ooit aangeraden om minder te drinken?					

HET BELANG VAN VROEGSIGNALERING IN DE EERSTE LIJN

- Er is nauwelijks probleembesef bij riskante drinkers
  - Riskante drinkers hebben de neiging om signalen te ontkennen of te negeren
  - De huisarts is in veel gevallen de eerste professional die een link kan leggen tussen klachten en het alcoholgebruik
- **wake up call** voor de drinker en mogelijk het begin van gedragsverandering of het toeleiden naar adequate zorg

EEN PAAR KNELPUNTEN

- Een klein deel van de riskante drinkers wordt herkend in de eerste lijn (ongeveer 20 procent).
- Overbelasting van de eerste lijn waardoor (zorggerelateerde) preventie minder aandacht krijgt.
- Hoe screen je? Invullen van een *lijstje* kan gesprek ‘dood’ slaan.
- Het is best lastig om naar alcoholgebruik te vragen → ***handelingsverlegenheid***

MAG IK JULLIE WAT VRAGEN OVER JULLIE
ALCOHOLGEBRUIK?

Man: dronk je het afgelopen jaar wel eens 5 eenheden alcohol op een dag?

Vrouw: dronk je het afgelopen jaar wel eens 4 eenheden alcohol op een dag?

WANNEER VRAAG JE NAAR ALCOHOLGEBRUIK?

- ...
- ...
- ...
- ...
- ...

INDIRECTE SIGNALLEN

- Veelvuldig bezoek aan de praktijk, met vage lichamelijke klachten
- Psychische en/of sociale problemen (comorbiditeit)
- Slaapstoornissen (doorslaapproblemen)
- Klachten als moeheid, tremor, hartkloppingen, overmatig transpireren, maag - darmproblemen, jicht, angst en neerslachtigheid
- Verhoogde bloeddruk
- Stress, verstoorde (werk)relatie
- Verminderde algehele conditie

RISICOGROEPEN

- Jongeren
- Mannen
- Alleenstaanden
- Werklozen
- Mensen die gescheiden zijn
- Positieve familie-anamnese
- Rokers, ander middelengebruik
- Gebruikers van slaap- en kalmeringsmiddelen
- Mensen met psychische klachten (stress, burnout, depressie, angst)
- Ouderen
- Hoogopgeleide vrouwen

MATERIALEN VOOR DE EERSTE LIJN

NHG

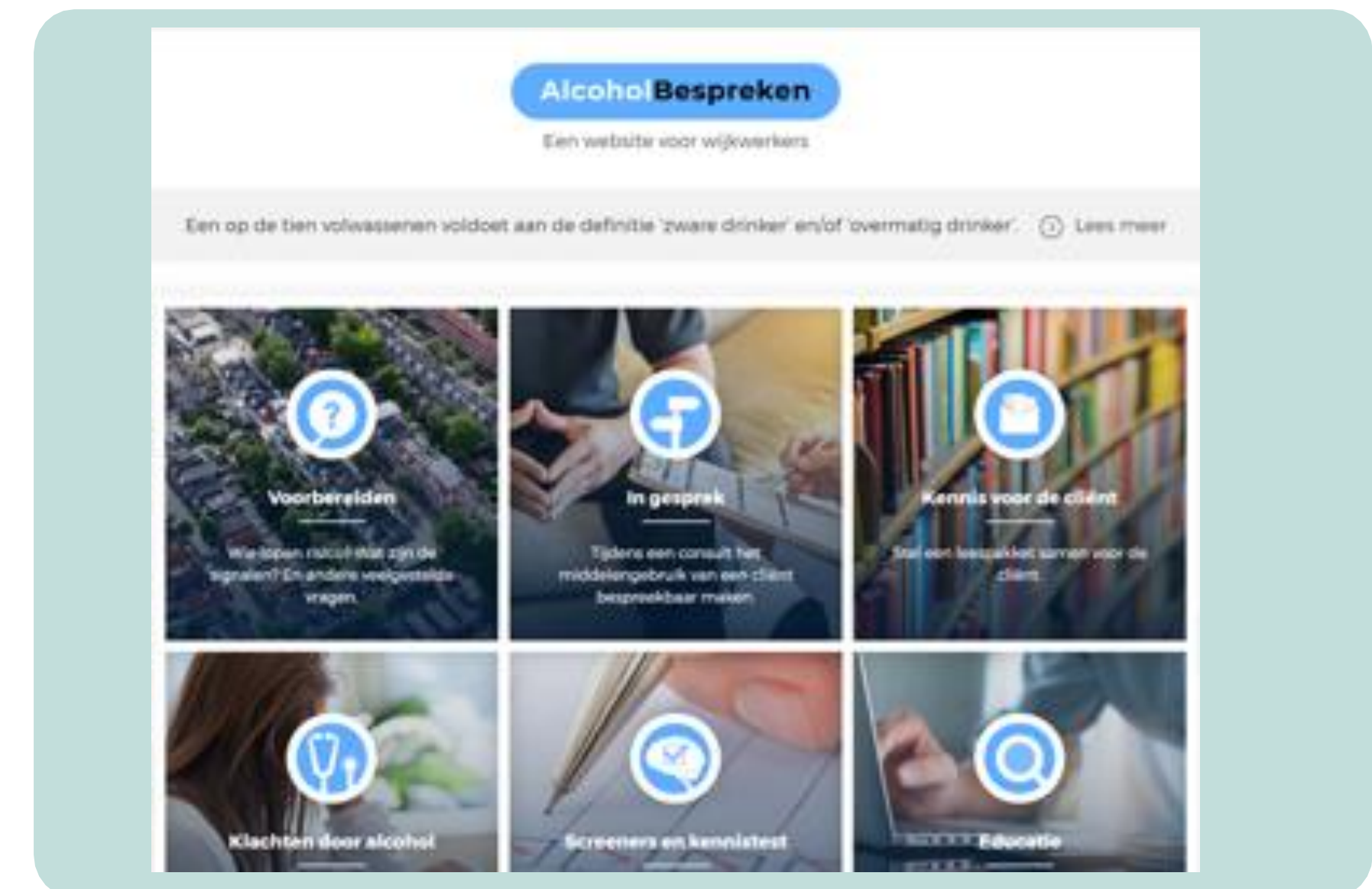
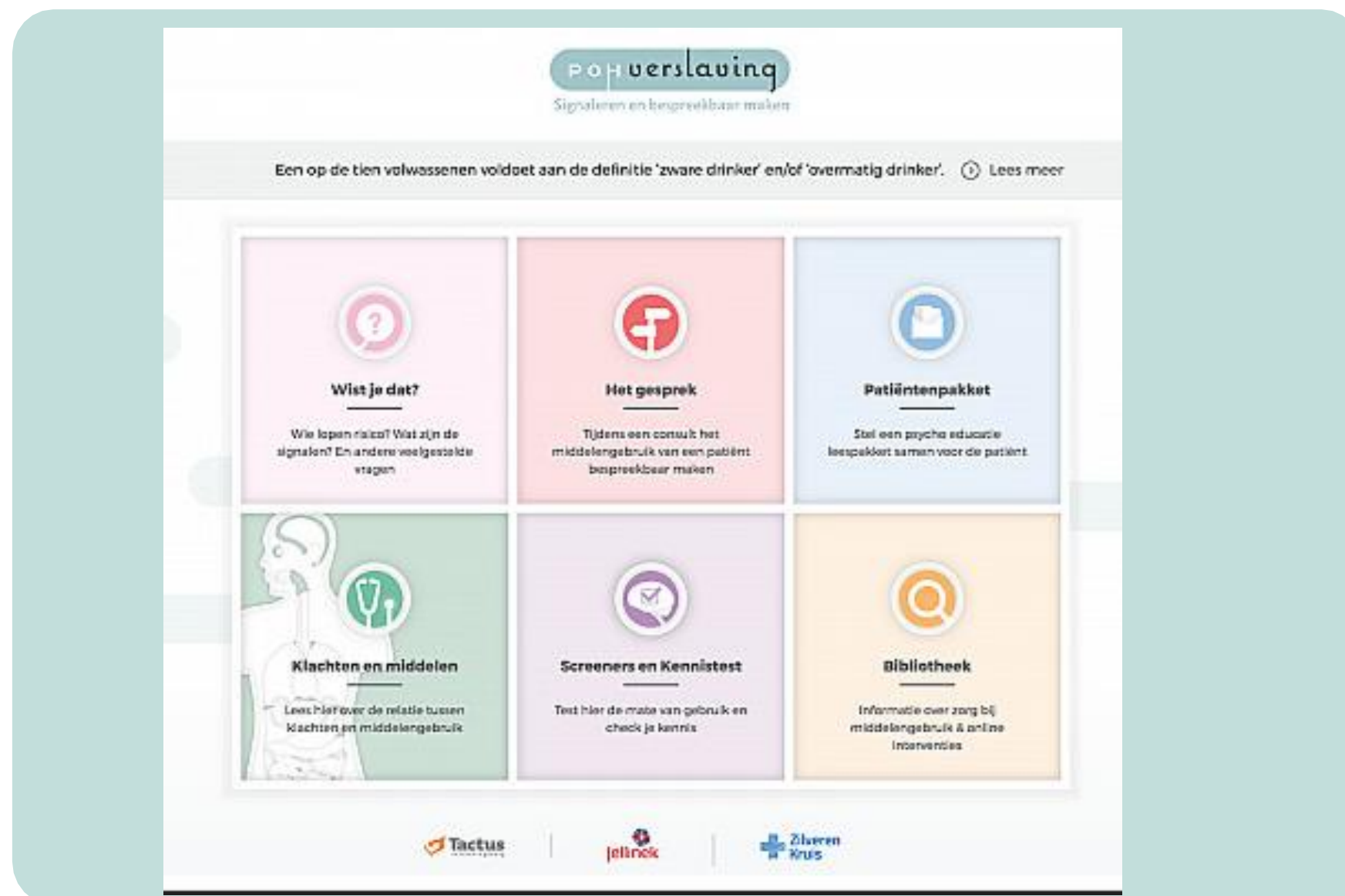

Problematisch alcoholgebruik | NHG-Richtlijnen

NHG-Zorgmodules Leefstijl - NHG

MATERIALEN VOOR DE EERSTE LIJN PRAKTIJKONDERSTEUNER EN WIJKWERKERS

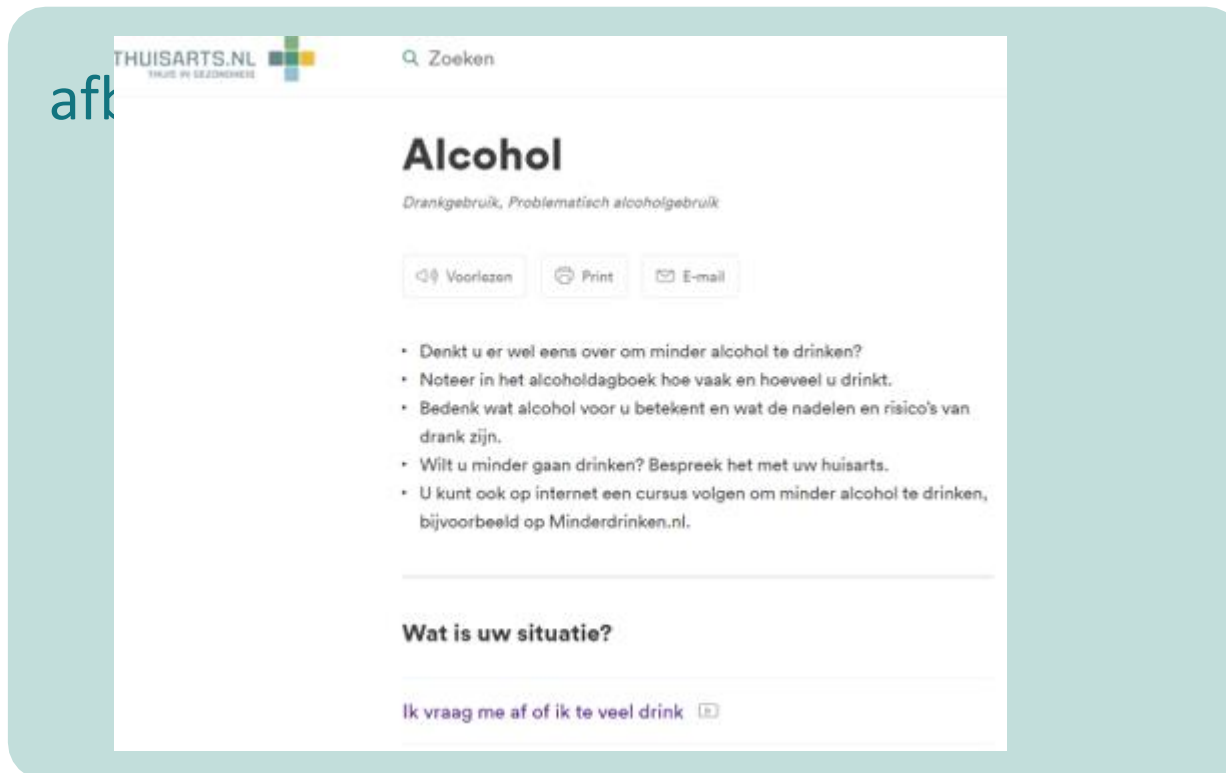

POHverslaving.nl – [Signaleren en bespreekbaar maken](#)

alcoholbespreken.nl – [Signaleren en bespreekbaar maken](#)

MATERIALEN VOOR DE EERSTE LIJN

INFORMATIE VOOR CLIENTEN

[Alcohol | Thuisarts.nl](https://www.thuisarts.nl)

[De website voor een gezonder leven met minder alcohol | Alles Over Drinken](https://www.allesoverdrinken.nl)

[Folder Wat iedereen over alcohol zou moeten weten \(bundel van 50 stuks\) - Trimbos-instituut](https://www.trimbos.nl)

MATERIALEN VOOR DE EERSTE LIJN IN ONTWIKKELING

- NHG-elearning Problematisch alcoholgebruik
- Praktijkhandleiding Leefstijlbegeleiding in de eerste lijn

MATERIALEN VOOR DE EERSTE LIJN

HERKENALCOHOLPROBLEMATIEK.NL

De correctiereflex

Wij weten vaak wat het beste is voor de ander, vooral wanneer dat ons vak is...

Tips:

- Laat iemand met een vraagteken naar buiten gaan.
- De echte beslissing valt niet bij jou in de spreekkamer.
- Luister naar verandertaal.
- Wees oprecht nieuwsgierig.

EEN UITDAGING VOOR JULLIE?

Komende 4 weken alle patiënten vragen naar hun alcoholgebruik.

NEEM VOORAL CONTACT OP BIJ VRAGEN

Wilma Noteborn: w.noteborn@lionarons-ggz.nl

Lex Lemmers: llemmers@trimbos.nl